WYNIA'S WEEK

Chaos: sportbonden worstelen met regels rond ‘transvrouwen’

Posted on 9 september 2023 by Benno de Jongh

Nederland loopt achter als het gaat om regelgeving rondom transvrouwen in de sport. Met name in de breedtesport hanteren veel nationale sportbonden geen regels. Dat blijkt uit een rondgang van *Wynia’s Week* langs een aantal grote sportbonden. In landen als de Verenigde Staten en Engeland is vaak al wel duidelijk of biologische mannen mogen deelnemen aan vrouwensporten.

De wens van transgendervrouwen om samen te sporten met biologische vrouwen leidt wereldwijd steeds vaker tot discussie. Het bekendste voorbeeld is misschien wel de Amerikaanse transvrouw Lia Thomas. Deze nu 24-jarige zwemmer behoorde bij de mannen met moeite tot de nationale tophonderd, maar werd na de overstap naar de vrouwen nationaal kampioen op de 500 meter vrije slag voor de NCAA, de organisatie voor universiteitssporten.

Fysieke dominantie kan gevaarlijk zijn

Thomas mag niet deelnemen aan de Olympische Spelen in Parijs in 2024, want de

Wereldzwembond FINA heeft onlangs de regels aangescherpt. Alleen transvrouwen die voor hun twaalfde de transitie van jongen naar meisje hebben afgerond, mogen meedoen aan internationale wedstrijden. Thomas zegt hier zelf over: ‘De nieuwe regelgeving is zeer verontrustend. Het is discriminerend en zal alleen maar schade toebrengen aan alle vrouwen.’

De wereldatletiekbond hanteert nog duidelijker regels in de strijd tegen competitievervalsing. De bond besloot in maart dat transgenders helemaal zijn uitgesloten van vrouwenwedstrijden. Veel meisjes en vrouwen zitten ook helemaal niet te wachten op een biologische man in hun nabijheid tijdens het omkleden en douchen, zeggen onder meer groeperingen die zich inzetten voor vrouwenrechten. De fysieke dominantie van transgendervrouwen kan tijdens het sporten bovendien tot gevaarlijke situaties en zelfs blessures leiden, met name in contactsporten.

De Tweede Kamer verklaarde afgelopen donderdag de Transgenderwet controversieel. Het debat en de stemming over de wet worden dus over de verkiezingen heen getild. Dit betekent mogelijk goed nieuws voor de tegenstanders van deelname van transvrouwen in de sport.

Als de wet er in de huidige vorm alsnog komt, is het voor iedereen (ook voor jongeren onder de 16 jaar) mogelijk om zonder deskundigenverklaring van geslacht te veranderen voor de wet. Vervolgens is het de vraag of bonden en verenigingen überhaupt nog de mogelijkheid hebben om transvrouwen te verbieden mee te doen met vrouwensporten.

Sommige transvrouwen hebben een geslachtsveranderende operatie ondergaan en gebruiken hormonen waardoor onder meer hun testosteronniveau lager is. Anderen willen met behoud van hun mannelijke genitaliën meedoen met vrouwen.

Geen fundamenteel verschil

In Nederland zijn er vooralsnog vooral voorbeelden bekend uit de amateursport. Marjolein Schepers is 32 jaar geleden als man geboren en onderging drie jaar geleden een geslachtsoperatie tot vrouw. Vorig jaar is die transitie ook geregistreerd bij de KNVB. Schepers wilde aanvankelijk meedoen met een team met minderjarige meisjes. ‘Mijn natuurlijke ontwikkeling heb ik niet doorgemaakt zoals dat bij cis-vrouwen gebeurt. Ik heb tijd nodig om me verder te ontwikkelen als vrouw’, gaf ze als verklaring. De KNVB stak hier een stokje voor en Schepers

voetbalt nu in een senioren dameselftal.

Voorstanders van toegang van transgendervrouwen tot vrouwensporten en -kleedkamers, zijn van mening dat er geen fundamenteel verschil is tussen transgendervrouwen en biologische vrouwen. De logische consequentie van die gedachte is in hun ogen dat er geen barrières moeten zijn voor transvrouwen om deel te nemen aan vrouwensporten, zowel in de breedte- als de topsport.

Handreiking NOC*NSF

Op dit moment heeft niemand goed zicht op de regelgeving. Om te beginnen hanteren sportbonden verschillende regels en definities om te beoordelen of iemand vrouw is of niet. Is een (geslachts)operatie noodzakelijk, voldoet een hormoontherapie, is identificatie als vrouw afdoende of is wat in het paspoort staat leidend? Daarnaast lopen talloze handreikingen, documenten, wettelijke eisen en juridische componenten door elkaar, waarvan het soortelijk gewicht onduidelijk is.

Het document van sportkoepel NOC*NSF getiteld ‘Handreiking gender- en seksediverse personen’ speelt een belangrijke rol in hoe veel sportbonden de regelgeving benaderen. Meerdere grote bonden verwijzen desgevraagd naar deze handreiking. Dit document verscheen in februari 2023, maar is een zogenoemd ‘levend’ document, dus kan naar hartenlust aangepast worden.

De handreiking is ontwikkeld in samenwerking met de sportbonden zelf, Alliantie Gelijkspelen, belangenorganisaties voor gender- en seksediverse personen en ervaringsdeskundigen. Het NOC*NSF heeft bij het opstellen van dit document ook goed gekeken naar het adviesrapport ‘Towards More Gender Equality in Sport’ van de Europese Commissie.

Omkleden en douchen

In ‘Handreiking gender- en seksediverse personen’ komen termen als inclusie, diversiteit, acceptatie en zorgvuldigheid vaak voor. Het document is niet in eerste aanleg geschreven om de veiligheid van biologische vrouwelijke sporters te waarborgen. Of zoals de sportkoepel het zelf zegt: ‘Deze handreiking gaat in op de drempels die gender- en seksediverse personen mogelijk ervaren binnen de sport en hoe sportbonden, -clubs, professionals en vrijwilligers deze kunnen wegnemen.’

Onder paragraaf ‘4.7 Omkleden en douche’ wordt de olifant in de kamer benoemd. Daar kunnen we lezen dat ‘iedere sporter veilig gebruik moet kunnen maken van de kleedkamer en douchefaciliteiten op de club’. Maar ook deze tekst is vooral geschreven vanuit het perspectief van de transvrouw. Er wordt met geen woord gerept over wat vrouwen kunnen doen die bezwaar maken tegen de nabijheid van biologische mannen in de kleedkamer, doucheruimte en op het sportveld.

In dezelfde paragraaf lezen we: ‘Discriminatie op basis van geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie is niet toegestaan, zoals beschreven in de Algemene wet gelijke behandeling (artikel 1, lid 2). Omkleden en douchen zijn onderdelen van een teamproces. Niet omkleden en/of douchen in dezelfde ruimte leidt mogelijk tot uitsluiting en kan iemand het gevoel geven ‘anders’ te zijn.’

Wat is een vrouw?

In de handreiking van het NOC*NSF is ook een lijst van definities opgenomen, waaronder die van een vrouw: ‘Een volwassene die leeft en zich identificeert als vrouw, hoewel er misschien wordt gezegd dat ze bij de geboorte een ander geslacht hebben. Deze definitie omvat zowel cis vrouwen als transgender vrouwen.’

De definitie die de sportkoepel hanteert staat haaks op de definitie die biologen en de Dikke van Dale geven. Biologen zeggen dat de sekse bij mensen binair is, omdat het ene geslacht weinig grote gameten maakt, ofwel eicellen, en het andere geslacht veel kleine gameten, ofwel zaadcellen, maakt. Volgens het woordenboek is een vrouw ‘een volwassen mens van het vrouwelijk geslacht’.

Complex landschap

‘Handreiking gender- en seksediverse personen’ geeft ook definities voor onder meer de termen ‘non-binair’ en ‘genderfluïde’. Het document vermeldt niet expliciet hoe sportverenigingen, medesporters, coaches en tegenstanders met deze personen – die zich soms identificeren als man, soms als vrouw en soms als geen van beiden – dienen om te gaan.

Dat de handreiking weinig concrete aanbevelingen bevat, geeft het NOC*NSF in zoveel woorden toe op de laatste pagina, waar een schema staat getiteld ‘Handreiking Stroomschema’. De sportkoepel schrijft: ‘Bovenstaande *visual* geef het

complexe landschap aan diverse richtlijnen, documenten, handreikingen en beleid weer. Iedere nationale sportbond dient zich te verhouden tot deze organisaties om zelf coherent beleid te kunnen voeren, en positiebepaling en beleidsadviezen te kunnen geven.'

Grote sportbonden

Voetbalbond KNVB zegt de richtlijnen van het NOC*NSF te volgen en voegt daaraan toe: 'Daarnaast hebben we multidisciplinaire groepen die aanvragen beoordelen en kijken we naar medische en juridische veiligheid. We behouden ons het recht toe het van individu tot individu te bekijken.'

De Atletiekunie houdt zich voor de breedtesport, inclusief competitie, aan de richtlijnen van NOC*NSF. Voor de topsport, inclusief Nederlands Kampioenschappen, volgt de nationale bond de striktere richtlijnen van World Athletics.

Ook hockeybond KNHB verwijst naar de handreiking: 'Het uitgangpunt is en blijft dat iedereen mag meedoen. Voor de nationale teams gelden over het algemeen de richtlijnen van de eigen internationale sportfederatie of het IOC', aldus de woordvoerder.

Volleybalbond Nevobo volgt voor alle spelniveaus tot en met de topdivisie, het op één na hoogste niveau, de handreiking van NOC*NSF. Waar het gaat om de hoogste divisies (eredivisie en internationale (club)competities) volgt de bond de lijn van de wereldvolleybalbond FIVB.

Duursporten

De KNZB volgt voor de breedtesport in grote lijnen het document van de sportkoepel. Een woordvoerder van de zwembond noemt het 'een heel ingewikkeld onderwerp, waar we zorgvuldig mee moeten omgaan'.

De bond wil voor het eind van het jaar beslissen welke regelgeving ingevoerd wordt. De zwembond heeft vijf expertgroepen gevraagd naar het onderwerp te kijken. Onder de experts zijn transgenders, medici, vertegenwoordigers van de overheid en sportpsychologen. 'Ook voor waterpolo moeten we de regels onder de loep nemen en goed met elkaar bespreken wat veilig kan', aldus een woordvoerder. 'Sport is per definitie nooit eerlijk. En het is niet altijd gezegd dat transgendervrouwen even

sterk zijn als toen ze nog man waren. Transitie doet ook wat met een lichaam.'

'Derde categorie'

De Wereldzwembond hanteert striktere regels, maar heeft onlangs wel bekendgemaakt te gaan experimenteren met een zogenoemde 'derde categorie'. Deze 'open klasse' is bedoeld voor mensen die niet willen of mogen meedoen in de categorieën man en vrouw.

Ook in de wielersport is volop discussie over wie wel en wie niet mag deelnemen aan vrouwenwedstrijden. De nationale wielerbond KNWU volgt de UCI, de internationale unie. De UCI heeft recentelijk haar regelgeving gewijzigd en transgendervrouwen uitgesloten van deelname aan wedstrijden bij het vrouwenwielrennen. Dat is gebeurd op basis van onderzoek van British Cycling. 'De vraag of transvrouwen een oneerlijk voordeel hebben is neergelegd bij een commissie binnen de KNWU. Ik verwacht in oktober een antwoord te ontvangen', zegt een woordvoerder.

De KNLTB laat weten bij toernooien en competitie op recreatief niveau soepeler om te gaan met deelname van transgendervouwen dan bij topsport. 'Wanneer een man of vrouw op recreatief niveau in transitie is, dan verlenen we hiervoor geslachtsdispensatie, totdat het geslacht in het paspoort gewijzigd kan worden', aldus de woordvoerder van de tennisbond. 'Indien het gaat om een prestatieve speler, die deelneemt aan het NK of de Junioren Tour, dan worden de regels van de wereldbond ITF gevolgd.'

De Nederlands Basketball Bond legt in de breedtesport veel verantwoordelijkheid bij verenigingen zelf, vertelt een woordvoerder. 'We hebben als bond wel het eindwoord. Als de transitie voltooid is, dan is het een uitgemaakte zaak, ook voor de wet.'

Discussie moet nog losbarsten

Het aantal transgenders – door identificatie en/of operatie of anders – zal de komende tijd toenemen. Daarmee zullen ook steeds meer transvrouwen willen deelnemen aan vrouwensporten. In het buitenland spreken prominente vrouwelijke (ex-)topsporters zich regelmatig uit over dit thema, iets dat in Nederland vooralsnog

niet of nauwelijks gebeurt.

Voorlopig is het aan verenigingen, teams, coaches en individuele sporters om er het beste van te maken, ondanks de onduidelijke regelgeving. De vraag is niet of, maar wanneer de discussie over transvrouwen in vrouwensporten ook in ons land echt gaat losbarsten.

Wynia's Week** is er het hele jaar door. Met onafhankelijke, verrassende berichtgeving. Wynia's Week is wel **gratis, maar niet goedkoop**. De lezers, kijkers en luisteraars maken Wynia's Week mogelijk. **Doet u mee? Doneren kan HIER. Hartelijk dank!